

gender a věda

newsletter

DUBEN 2017

OBSAH

- Ženy v české vědě: aktuální data
- Genderové statistiky a vědecké dráhy v číslech
- Novinky a pozvánky
 - Strukturální změna pro genderovou rovnost. Konference
 - Mentoringové programy ve vědě. Workshop
 - Tamar Newberger o kariéře v IT. Přednáška
 - Prvenství žen. Ženy iniciativní, vzdělané a tvořivé. Nová kniha

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

s malým zpožděním Vám nabízíme dubnové číslo našeho měsíčníku. Věnujeme se v něm statistice, a to jak z hlediska aktuálních dat o postavení žen ve vědě, tak z perspektivy nedostupnosti některých statistik a problematiky jejich sběru. Je už smutnou tradicí našich Monitorovacích zpráv konstatovat dosažení dalšího historického dna, co se podílu žen ve vědě týče. Podle aktuálních dat zastoupení žen mezi vědci ve fyzických počtech kleslo dokonce pod 27 %. Rozšířené šetření, které uskutečnil ČSÚ k roku 2015, také naznačuje, že už podíl žen, které do vědy nově vstupují, je velmi nízký a velmi často se diametrálně liší od zastoupení žen mezi studujícími a absolventkami jednotlivých oborů.

V současnosti nám stále chybí řada dat obecně popisujících situaci ve vědě, ale i podrobnější kvantitativní data o průběhu pracovních drah a vlivu vědních politik na ně. Zjistit víc o této oblasti má náš nový projekt, který jsme letos zahájily a o kterém se dočtete v tomto vydání newsletteru. Ani tentokrát Vás v newsletteru neochudíme o novinky a pozvánky na zajímavé akce.

Duben byl tak trochu měsícem vědy. Ve Spojených státech amerických byl iniciován [Pochod za vědu](#), jehož cílem bylo bránit veřejně financovanou vědu jako pilíř moderní společnosti a vyjádřit znepokojení vůči rostoucí tendenci ignorovat vědecká fakta ze strany politiků. K akci se na celém světě připojily tisíce vědců, vědkyň a jejich podporovatelů. V Maďarsku zase Středoevropská univerzita (CEU) čelí hrozbě likvidace v důsledku přijetí nové legislativy. Podpořit její boj za zachování můžete [zde](#).

Hana Tenglerová

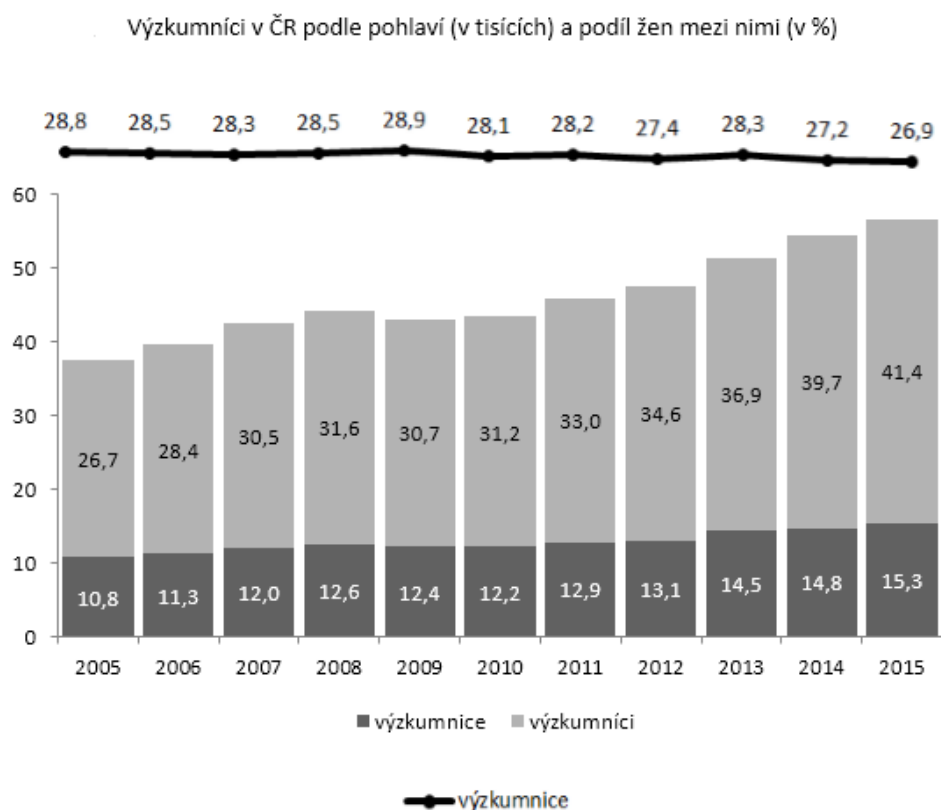
DUBEN 2017

ŽENY V ČESKÉ VĚDĚ: AKTUÁLNÍ DATA

Hana Tenglerová

Celkový počet osob, které pracují ve výzkumu a vývoji, narostl mezi roky 2005 a 2015 o 19 062 osob a vyhoupl se tak celkem na 100 128 osob. V tomto období stoupl počet lidí zaměstnaných mezi výzkumníky, techniky i lidmi v ostatních profesích výzkumu a vývoje. Muži však stále mají početní převahu ve všech zmíněných profesních skupinách.

Výzkumníci představují 56,5 % zaměstnanců ve výzkumu a vývoji, ve fyzických počtech šlo v roce celkem o 56 604 osob. Zastoupení žen mezi výzkumníky se během let 2005 až 2015 příliš neměnilo (viz černá čára v grafu). V roce 2015 mezi výzkumníky působilo 26,9 %, což je nejméně od roku 2005.

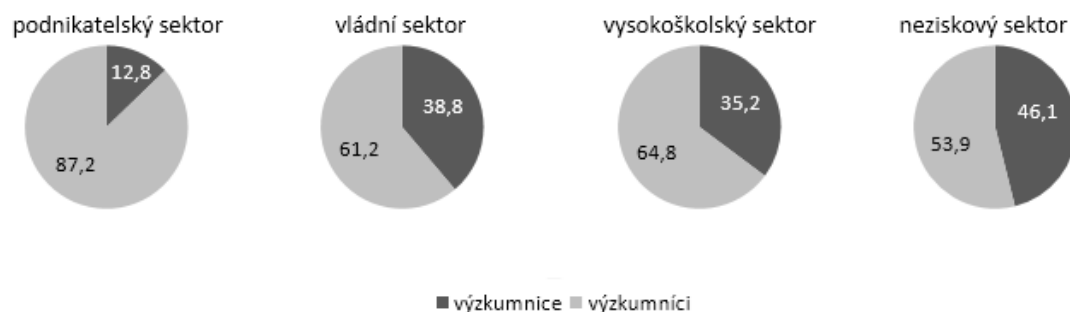
Zdroj: ČSÚ, Ukazatele výzkumu a vývoje.

V roce 2015 bylo mezi výzkumníky v ČR 48,5 % osob s vyšším odborným a vysokoškolským vzděláním a 41,8 % osob, které mají doktorát. Celkové zastoupení žen v magisterském studiu se během posledních deseti let nijak zásadně nezměnilo (v roce 2015 mělo hodnotu 58,4 %), mezi studujícími v doktorském studiu ale jejich zastoupení za stejné období narostlo o 9,1 procentního bodu na 43,8 %.

V roce 2015 pracovalo v ČR v technických nebo přírodních vědách 65,2 % výzkumníků. V těchto oblastech je přitom podíl žen nejnižší (13,6 % v technických a 25,8 % v přírodních vědách). Nejvyrovnanější zastoupení žen a mužů mezi výzkumníky je v lékařských vědách (49,4 %). Zastoupení žen mezi výzkumníky v jednotlivých vědních oblastech mezi rokem 2005 a 2015 se liší jen nepatrně. Maximální přírůstek zaznamenala hodnota zastoupení žen mezi výzkumníky v lékařských vědách (nárůst o 3,3 procentního bodu). Naopak největší úbytek nastal v přírodních vědách, kde podíl žen mezi výzkumníky poklesl o 1,4 procentního bodu.

Zastoupení žen a mužů mezi výzkumníky podle sektoru provádění výzkumné práce a pohlaví

v roce 2015 (v %)

Zdroj: ČSÚ, Ukazatele výzkumu a vývoje.

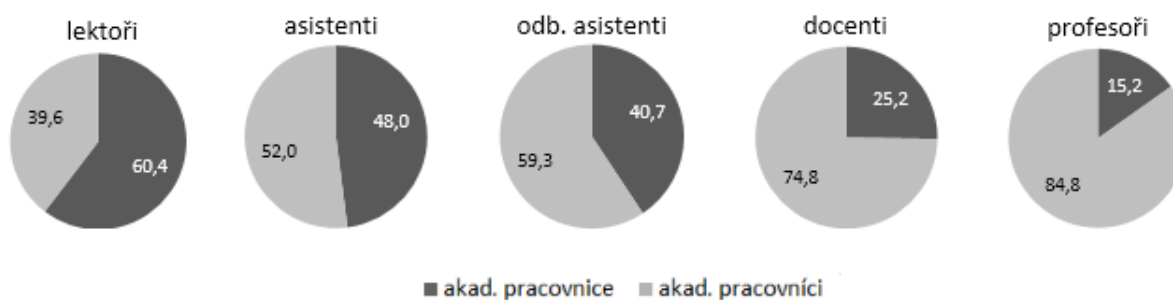
Největšími zaměstnavateli výzkumníků v ČR jsou vysokoškolský a podnikatelský sektor. Zaměstnávají 42,3 % a 39,8 % výzkumníků. Podnikatelský sektor zaměstnával 2 886 žen (tj. 12,8 %). Je to sektor, který přijímá nejvíce nových výzkumníků ze všech sektorů, zastoupení žen mezi nimi má ale tendenci klesat. Technickými vědami se zabývá 66,9 % výzkumníků podnikatelského sektoru, žen je mezi nimi 9,4 %. V přírodních vědách působí 27,5 % výzkumníků tohoto sektoru, podíl výzkumnic je 15,1 %.

Vládní sektor zaměstnává celkem 9 905 výzkumníků, podíl žen v tomto sektoru posledních deset let stagnuje, v roce 2015 dosáhl hodnoty 38,8 %. 62,2 % výzkumníků tohoto sektoru pracuje v ústavech AV ČR, zastoupení žen je tu ze všech pracovišť vládního sektoru nejnižší - v roce 2015 dosáhlo hodnoty 34,0 %. 68,6 % výzkumníků vládního sektoru jsou přírodovědci, mezi nimi měly ženy 32,9% zastoupení. Na pracovištích AV ČR a v rezortních výzkumných pracovištích zastoupení žen mezi výzkumníky s rostoucím věkem klesá.

V roce 2015 zaměstnával vysokoškolský sektor 23 963 výzkumníků. Na veřejných a státních vysokých školách z nich působilo 88,4 %. Zastoupení žen mezi výzkumníky ve vysokoškolském sektoru je celkem 35,2 %. Na veřejných a státních vysokých školách je mezi výzkumníky 33,8 % žen, ve fakultních nemocnicích 46,6 % a na soukromých vysokých školách 43,3 %. Na rozdíl od podnikatelského a vládního sektoru se výzkumníci ve vysokoškolském sektoru nekoncentrují tak silně v některé z vědních oblastí. Nejvíce výzkumníků, tj. 27,3 %, se tu v roce 2015 zabývalo technickými vědami.

Mezi akademickými pracovníky na vysokých školách působilo v roce 2015, přepočteno na celé úvazky, 17 138 osob, z toho 35,7 % žen. Za posledních deset let zde jejich podíl roste. Situaci přitom ovlivňuje jak snižování počtu mužů, tak také rostoucí počet žen, zejména docentek a profesorek. I přes tento trend je však zastoupení žen v nejvyšších kvalifikačních stupních mezi akademiky na vysokých školách nízké. Podíl žen mezi profesory je 15,2 % a mezi docenty je 25,2 % žen. Na všech kvalifikačních úrovních jsou mezi akademiky mzdové rozdíly v neprospěch žen.

Zastoupení žen a mužů mezi akademiky podle kvalifikačního stupně a pohlaví v roce 2015 (v %)

Zdroj: MŠMT, Statistiky školství – Zaměstnanci a mzdové prostředky.

Rozhodování o vědě bylo i v roce 2015 převážně v rukou mužů. Celkové zastoupení žen stojících v čele výzkumných, vysokoškolských a dalších institucí výzkumu a vývoje, jako jsou grantové agentury, Rada vysokých škol či Rada pro výzkum, vývoj a inovace, dosáhlo v roce 2015 jen 10,3 %. V rozhodovacích, strategických a kontrolních orgánech těchto institucí působilo 21,3 % žen a v poradních a expertních orgánech jejich podíl dosáhl 19,8 %.

Více již brzy v Monitorovací zprávě o postavení žen v české vědě za rok 2015. Publikace bude volně ke stažení [zde](#).

GENDEROVÉ STATISTIKY A VĚDECKÉ DRÁHY V ČÍSLECH

Hana Tenglerová, Marta Vohlídalová

Od vydání první Monitorovací zprávy uběhlo devět let. Za tu dobu se z hlediska dostupnosti dat, která popisují postavení žen a mužů ve vědě, změnilo mnoho k lepšímu. Zvýšil se počet indikátorů, které odpovědné instituce sledují a zveřejňují. Díky za to patří především Českému statistickému úřadu (ČSÚ) a Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT). Také obě naše nejvýznamnější grantové agentury – nejprve Technologická agentura ČR a po ní i Grantová agentura ČR – začaly ve svých výročních zprávách zveřejňovat data o zastoupení žen a mužů v rozhodovacích a poradních orgánech, mezi žadateli o granty a jejich řešiteli. Veřejnost tak má lepší přehled o tom, jak jsou finance na výzkum rozdělovány a kdo o tom rozhoduje.

Řadu důležitých dat však k dispozici stále nemáme. Například údaje o zastoupení žen a mužů mezi řešiteli projektů výzkumu a vývoje za celou ČR, tedy včetně ministerstev s rozpočtovou kapitolou na výzkum, zatím chybí. Stále také postrádáme dříve dostupné informace o kvalifikaci výzkumníků v jednotlivých oborech, které zohledňovaly i vědecko-pedagogické tituly docent a profesor. ČSÚ, který shromažďuje nejvíce statistik v oblasti výzkumu a vývoje, změnil metodiku sběru dat *Ukazatelů výzkumu a vývoje*, a zpětně počty výzkumníků a výzkumnic dopočítal jen k roku 2005. Starší data tedy k dispozici sice jsou, ale nejsou vhodná pro srovnání s daty nejnovějšími. Na jednu stranu tedy samozřejmě vítáme pokrok a zpřesňování metodiky, na druhou stranu to však přináší zásadní komplikace ve snaze sledovat vývoj určitých indikátorů v dlouhém časovém horizontu.

Data o akademických pracovnících a pracovnících na vysokých školách jsou zase k dispozici jen ve formě přepočtené na celé úvazky (tzv. full-time equivalent), takže nevypovídají o reálných počtech osob a výši jejich úvazků. Časové řady o studujících, které zveřejňuje MŠMT v rámci Statistických ročenek školství, jsou každým rokem nově generovány, a to v celé datové řadě pro období od roku 2001 až do současnosti. Vysoké školy mají možnost data o počtech studujících a absolventů zpětně měnit, což také činí. Dalším problémem je částečná nekompatibilita členění studijních programů a oblastí, v nichž se provádí výzkum.

Co však chybí především, jsou podrobnější kvantitativní data o kariérách výzkumnic a výzkumníků v ČR a jejich pracovních podmínkách. V letošním roce jsme zahájily projekt „Analýza bariér a strategie podpory genderové rovnosti ve vědě a výzkumu“ financovaný v rámci OPZ, který má mezi svými cíli také provedení reprezentativního kvantitativního šetření. To se zaměří na mapování měnících se podmínek vědecké a akademické práce, různé aspekty rozvoje pracovních drah ve vědě a v akademické oblasti, na proměňující se pracovní podmínky, dopady vědních politik a genderové aspekty těchto proměn. Pozornost bude zaměřena na průběh pracovních drah žen a mužů, jejich spokojenost s různými aspekty práce, podmínky kombinace pracovního a soukromého života a rodičovství, pracovní vytížení, pracovní klima, a také na jejich zkušenosti s různými formami obtěžování. Šetření proběhne do konce roku 2017 a doplní jej kvalitativní studie, zaměřená na hlubší analýzu subtilnějších aspektů akademické kultury, vědecké praxe a akademických drah v různých oborech a typech vědeckých a akademických institucí. Výzkumná část projektu si klade za cíl analyzovat odlišnosti i styčné body mezi různými typy oborů i vědeckých a akademických institucí a sledovat, jak, zda a případně v čem se dopady reforem a proměn vědy v jejich kontextu vzájemně odlišují. Kromě toho probíhá v rámci projektu analýza zahraniční praxe v oblasti prosazování genderové rovnosti ve vědě a rozhovory s osobami v rozhodovacích pozicích vědy a výzkumu, týkající se problematiky proměňujících se podmínek vědecké a akademické práce a jejich vlivu na oblast genderové rovnosti ve vědě.

NOVINKY

Strukturální změna pro genderovou rovnost. Konference

Mezinárodní konference s názvem [Structural Change for Gender Equality in Research and Innovation: Contextual Factors](#) se uskuteční **19. 5. 2017** v Akademickém konferenčním centru (Husova 4a, Praha 1). Uzávěrka pro [registrace](#) je 9. 5. 2017. Konference se zaměří na téma **systematické podpory genderové rovnosti v akademických institucích**, mezi přednášejícími jsou odborníci a odbornice z univerzit a výzkumných institucí z Francie, Itálie, Velké Británie, ČR, Litvy a dalších zemí. Konferenci pořádá NKC – gender a věda a VŠCHT Praha.

Mentoringové programy ve vědě. Workshop

Výzva k podávání příspěvků a pozvánka na workshop [Mentoring programmes - a tool to develop gender equality, diversity, internationalism and interdisciplinarity in research and academia](#). **Otevřený workshop** sítě mentoringových programů Eument-net se uskuteční **23. 11. 2017** v Praze. Na

workshopu se budou diskutovat možnosti mezinárodní a mezioborové spolupráce mezi jednotlivými mentoringovými programy a evropskými vědeckými a vysokoškolskými institucemi. **Uzávěrka přijímání abstraktů je 15. června 2017.**

Tamar Newberger o kariéře v IT. Přednáška

V rámci cyklu Návraty na ČVUT se 10. května 2017 můžete setkat s americkou počítačovou vědkyní Tamar Newberger, která se mimo jiné věnuje vyššímu zapojení žen do oblasti IT. Před jejím příjezdem s manželem do ČR měla v USA úspěšnou kariéru v Silicon Valley v oblasti vývoje softwaru. Byla viceprezidentkou pro tuto oblast a disponuje tedy nejen programátorskými, ale také manažerskými zkušenostmi. Vyzná se ve strategickém plánování, produktovém marketingu a produktovém managementu. Podrobnosti k akci na webu [ČVUT](#).

Prvenství žen. Ženy iniciativní, vzdělané a tvořivé. Nová kniha

Popularizační publikace o významných ženách a jejich počinech v oblasti veřejného života. Kniha představuje političky, aktivistky, vysokoškolsky vzdělané ženy a vědkyně různých oborů, představitelky církví, diplomatky, prozaičky a básnířky, lékařky a ošetrovatelky, novinářky, advokátky, soudkyně, notářky, architektky, archivářky, pilotky, kosmonautky, mimořádné sportovní průkopnice či režisérky. Pozornost je zaměřena především na osobnosti českých zemí a jejich zasazení do evropského kontextu.

Podrobnosti na webu [Masarykova ústavu a archivu AV ČR](#).

NEWSLETTER DUBEN 2017

Měsíčník newsletter vydává Národní kontaktní centrum – gender a věda Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i.

ISSN 1801-7339

Adresa redakce: Jilská 1, Praha 1 110 00

Redakce: Hana Tenglerová, Kateřina Cidlinská, Nina Fárová, Martina Fucimanová, Marcela Linková, Blanka Nyklová, Alena Ortenová, Naďa Straková, Hana Víznerová, Marta Vohlídalová

Příspěvky a reakce můžete zasílat na newsNKC@soc.cas.cz.

K odběru newsletteru se lze přihlásit na webových stránkách www.genderaveda.cz